

Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Millî Müdafaa, Bütçe ve Maliye Encümenleri mazbataları (3/54)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Sayı : 6/1780

9 . V . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt Kanununun 46 ncı maddesinin tefsiri hakkındaki Millî Müdafaa Vekillîğinin 4. XII. 1941 tarihli ve 40350/18170 sayılı teklifi ile Maliye Vekillîğinin 28. IV. 1942 tarihli ve 131110/157/1956 sayılı mütalâanamesi suretleri ilişik olarak sunulmuştur.

İşin tefsir yoluyla halline ve neticenin bildirilmesine müsaade buyurulmasını rica ederim.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Maliye Vekillîği Bütçe ve Malî Kontrol U. Md. Ş. 2 ifadeli 131110/157/1956 sayılı ve 28. IV. 1942 tarihli tezkere suretidir

Başvekâlet Yüksek Makamına

Millî Müdafaa Vekâletinden yüksek makamınıza sunulup Vekâletime havale buyurulan 4. XII. 1941 tarihli ve 40350/18170 sayılı yazı tetkik olundu.

1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt Kanununun 46 ncı maddesinin tatbiki dolayısıyla Divanî Muhasebat Umumî Heyetince ittihaz olunan kararda; 46 ncı maddede, (harekât sahasında hizmet sırasında hava tesirleri ve sefer ârizalarından dolayı ve hazar vaktinde askerî vazife ifası sırasında hastalanıp bunun neticesi olarak vefat eden zâbitlerle askerî memurlar...) denilmekte olup maddenin ikinci fıkrasındaki (hazar vaktinde askerî vazife ifası sırasında hastalanıp bunun neticesi olarak vefat eden) kaydından, aleliltlak vazife sırasında hastalanıp ölenlerin kastedilmediği, ölümü intaç eden hastalığın her halde vazifenin tesirinden ileri gelmiş olması lâzımgeldiği ve nitelik maddenin birinci fıkrasında, harekât sahasında hava tesirleri ve sefer ârizaları kaydı bulunduğu halde hazarda vazifesini ifa sırasında hastalanıp ölenlerin yetimlerinin bu maddeden istifade ettirilmesi vâzır kanunun maksadına uygun görülmediği ve mutad vazifesini yaparken hastalanıp ölenlerin yetimlerinin bu maddeye göre maaşa istihkakı kabul edildiği takdirde 49 ncü maddedeki (müstaahdem iken vefat edenlerin yetimlerine) bağlanacak maaşın mahalli tatbiki kalıncıyacağı gibi hazarda ölenlerin yetimlerinin seferde ölenlerin yetimlerine nazaran daha üstün tutulacakları cihetle, askerî vazife ifası sırasında hastalanıp ölenlerin yetimlerine bu maddenin tatbik edilemeyeceği kabul edilmiştir.

46 ncı maddenin tatbikında Divanî Muhasebatça serdolan bu mütalâaya Vekâletimizce de iştirak edilmektedir. Bu itibarla maddenin bu sarahati karşısında tefsire mahal olmadığı aşikâr bulunmakla beraber Askerî Temyiz Mahkemesinin suretleri Millî Müdafaa Vekâletinden celbedilen muhtelif kararların tatbikından, yalnız askerî vazife ifası sırasında ve bu vazifeden mütevellit hastalık neticesinde ölenler değil, aleliltlak vazife sırasında hastalanıp velevki önceden mevcut bünyevi hastalıkları neticesi ölenler hakkında da mezkûr hükmün tatbikının yani bunların

yetimlerine birinci derece mâlûliyet maaşının % 65 inin tahsis edilmesi lâzımgeldiğinin kabul edilmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu kazai kararlar zaruri olarak infaz edilmektedir. Ancak tatbikatta kanunun maksat ve ruhuna aykırı başka başka muamele yapılmasına mahal kalmamak üzere, Millî Müdafaa Vekâletinin talebi veçhile, işin tefsiren hallinin Vekâletimce de muvafık görüldüğünü saygılarımla arz ederim.

Maliye Vekili
F. Ağralı

Millî Müdafaa Vekilliği Sıhhat işleri dairesi Reisliği Ş. 2 ifadeli 40350/18170 sayılı ve 4 . 12 . 1941 tarihli tezkere sureti

Yüksek Başvekâlete

1683 sayılı Tekâüt Kanununun 46 ncı maddesi tatbikat sahasında ayrı içtihatlarla, muhalif kararlar verilmesine sebep olmaktadır.

Divanı Muhasebatça mezkûr maddenin birinci fıkrasında (Harekât sahasında hizmet esnasında hava tesirleri ve sefer ârızaları) sebebiyle vefat eden subayların yetimleri bahis mevzuu olduğuna göre ikinci fıkrada vazife tesirinin aranmaması kanunun ruhuna uygun olmadığı ve bu surette 49 ncü maddedeki âdiyen ölümün mahalli tatbiki bulunmadığı mülâhazası ileri sürülmekte, fakat Askerî Temyiz Mahkemesince (Hazarda vazife ifası sırasında) başlayan hastalık - zaman mefhumu dahi aranmadan - ölüme müncer olduğu surette 46 ncü maddenin tatbiki lâzımgeleceği karar altına alınmaktadır.

Tekâüt Kanununun 46 ve 49 ncü maddelerinin tatbiki sahaslarında kanunun ruhuna mugayir bir yanlışlık yapılmaması ve dolayısıyla gerek vatandaşın, gerek Hazinesinin hukukunun muhafazası zımında Yüksek Millet Meclisince adı geçen 46 ncü maddenin tefsirine müsaade buyurulmasını saygılarımla arz ederim.

M. M. V.
A. R. Artunkal

Millî Müdafaa Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî Müdafaa Encümeni

Esas No. 3/54

Karar No. 9

8 . V . 1943

Yüksek Reisliğe

1683 sayılı Askerî ve mülki tekaüt kanununun 46 ncü maddesinin tefsiri hakkında Millî Müdafaa Vekilliğinin teklifiyle Maliye Vekilliğinin mütalâanamesi suretleri ilişik olarak sunulduğuna dair tefsir yoluyla halline ve neticenin bildirilmesine dair olup Encümenimize havale buyurulan Başvekâletin 9 mayıs 1942 tarihli ve 6/1780 sayılı tezkeresi ve bağlı Millî Müdafaa ve Maliye Vekilliklerinin tezkere suretleri Encümenimizce Divanı Muhasebat Reisi ile Millî Müdafaa ve Maliye Vekilliklerinin salâ-

hiyetli memurları huzuriyle okundu ve icabı görüşüldü.

Bir generalin vazife yaparken hastalanıp sonradan vefat etmesi üzerine eytamı hakkında şimdi tefsiri istenilen 46 ncü maddenin tatbiki kabil olup olamayacağı noktasından çıkan ihtilâf üzerine tefsire mahal olmadığına Umumi Heyetçe 4 . I . 1937 tarihinde 966 numaralı karar verilmiş olduğu halde âhiren bu maddenin tefsiri hakkında yeniden vukubulan talebe binaen Encümenimizde yapılan müzakere sıra-

sında vefat eden bazı subay yetimlerinin Askerî Temyiz Mahkemesine müracaatla 46 ncı maddenin tatbiki lüzumuna dair hüküm almakta ve ve bir kısmının talepleri reddedilmekte olduğu gibi bu maddenin 49 ncü madde hükmü ile karıştırılmakta ve bu suretle yurtdaşların veya Hazinenin hukuku muhafaza edilememekte ve dolayısıyla adaletin tecellisine imkân hâsıl olamamakta bulunduğu Millî Müdafaa Vekâletinin salâhiyetli memurlarının izahatından anlaşılmış ve Divanı Muhasebat Reisi de bu hususu teyit eylemiş olduğundan ve filhakika tefsiri istenilen (Askerî vazife ifası sırasında) tâbiri pek şumullü mânalara imkân vermekte bulunduğu anlaşıldığından bu maddedeki hükmün açıklatılması lüzumlu görülmüş ve ancak bunun tefsiri değil, tesis yoluyla yapılması, adaletin her kes hakkında aynı şekilde tatbikini temin bakımından faydeli bulunmuş ve bu sebeple ilişik madde kaleme alınmıştır.

Tanzim kılınan maddedeki (Askerî bir vazifenin ifası sırasında vazifeye bağlı bir sebeple hastalanarak ...) tâbiriyle halen yaşamakta olan 46 ncı maddedeki (Harekât sahası) tâbirinin haricinde kalan tâlim ve manevra gibi ağırca yürüyüş ve hareketlerden tevellüt edebilecek hastalıklar ve bu hastalıklar da mütevaliyen ifa edilemeyen vazifelerin tabii tesirleri değil: Her hangi bir hizmetin ifasındaki hâdiselerin âmîl olmuş bulunması (Meselâ bir süvarinin bu gibi harekât esnasında attan düşmesi, bir kimyagerin vazife ifası sırasında zehirli gazle zehirlenmesi, bir hekim veya bir baytarın vazife esnasında bulaşık bir hastalığa yakalanması...) gibi hâdiseler gözönünde tutulmuştur.

Tekaüt Kanununun 45 ncı maddesiyle gedikli erbaşların yetimleri hakkında hususi hüküm konulduğu halde 46 ncı madde bunları nazarı itibare almamıştır. 3779 numaralı kanun icabı

olarak hususi bir bareme tabi maaşlı ve tekaüt hakkında müstahak olan, eratla heran temasta bulunanları hasebiyle ordunun çok mühim bir unsurunu teşkil eden ve jandarma da karakol komutanlığı gibi memleket asayışı bakımından ehemmiyeti inkâr olunamıyan vazife ifa etmekte bulunan gedikli erbaşların bu kanun hükümlerinden istifade ettirilmeleri zaruri görülmüş ve bu zarureti nazara alan Hükümetin de arzusuyla maddeye gedikli erbaşlar hakkında hüküm konulmuştur.

1492 numaralı kanunla tasfiyelerine karar verildiği halde henüz tasfiye edilemeyen ve miktarı mahdut olup deniz kuvvetlerimizin mühim hizmetlerinde istihdam edilmekte bulunan ve gedikli subay namını taşımakta olan zevatın da hini hacette bu madde hükmünden istifade edebilmeleri için maddeye hususi bir fıkra ilâve edilmiştir.

Azrolunan sebeplere binaen Encümenimizce tanzim kılınan 46 ncı madde ilişik olarak havalesi veçhile Bütçe Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

M. M. En. Rs.	M. M.	Kâtip
Sinob	Tekirdağ	Konya
C. K. İncedayı	R. Apak	V. Bilgin
Ağrı	Bursa	Bursa
H. Tugay	Gl. A. Atlı	Gl. N. Tınaz
Çankırı	Çorum	Diyarbakır
Dr. A. Arkan	E. S. Akçöl	Gl. K. Sevüktekin
Edirne	Elâzığ	Erzincan
M. E. Ağaoğulları	H. Kişioğlu	Ş. Sökmensüer
Erzurum	Gaziantep	İsparta
A. Akçüz	Dr. M. Canbulat	C. Tüzemen
Kars	Kırklareli	Kocaeli
Gl. H. Durudoğan	Korgl. K. Doğan	Gl. M. Bakı
Muğla	Siird	Tokad
S. Güney	B. Turckay	S. Çelikkol

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe Encümeni
Esas No. 3/54
Karar No. 70

14 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 46 nci maddesinin tefsiri hakkındaki Millî Müdafaa Vekillîğinin teklifi, Başvekâletin 9 Mayıs 1942 tarih ve 6/1780 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulup Encümenimize tevdi buyurulmakla Millî Müdafaa Encümeni mazbatasıyla birlikte ve Millî Müdafaa ve Maliye Vekâletlerinin salâhiyetli memurları hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Hazarda ve seferde askerî bir vazifenin ifası sırasında hastalanarak ölenlerin yetimlerine tahsis edilmesi lâzımgelen maaşın tesbiti hususunda Encümenimiz, kanunun 46 nci maddesini tefsir etmektense yeni bir madde tesis etmeği tercih etmiştir.

Teklif ettiğimiz yeni maddede askerî bir vazife ifası sırasında zuhuhr edebilecek ve şahsın ölümüne sebep olabilecek hastalıkları iki gruba ayırarak vuzuh teminine ve hakkı korumaya çalıştık.

1. Askerî bir vazife ifası sırasında ve askerî vazifenin yapılmasından doğan bir sebeple herhangi bir hastalığa tutulupta bu hastalıktan ölenler;

2. Bünyevi bir hastalığa musap olupta hastalığın askerî bir vazife ifasından doğan bir sebeple tezahürü veya şiddetlenmesi neticesinde hastalanarak ölenler Encümenimiz bu iki gruba dâhil olan hastalıklardan ölenlerin yetimlerine birinci derece mâlûliyet maaşının yüz-

de 65 ini tahsis etmeği uygun görmüştür.

Maddenin bu şekliyle tatbikatta tesadüf edilecek her türlü vakalarda daha fazla vuzuh temin edileceğine kaniiz. Bundan başka mevzu bahis hastalıkların vazife ifasından doğan sebeplerle husule gelmiş olmasını şart koşmak suretiyle 49 ncu madde ahkâmına tabi olacaklarının 41 nci madde hükmünden faydalanacaklarını sarîh ve daha âdilâne bir şekilde ayırmış bulunuyoruz.

Havalesi veçhile Maliye Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Bu M. M.	Kâtip
Çorum	Konya	İstanbul
<i>I. Eker</i>	<i>Dr. S. Irmak</i>	<i>F. Öymen</i>
Aydın	Amasya	Antalya
<i>Gl. R. Alpmann</i>	<i>A. K. Yiğitoğlu</i>	<i>N. E. Sumer</i>
Bitlis	Çanakkale	Diyarbakır
<i>B. Osma</i>	<i>S. T. Arsal</i>	<i>Ş. Uluğ</i>
Diyarbakır	Edirne	Hatay
<i>R. Bekit</i>	<i>M. N. Gündüzalp</i>	<i>H. Selçuk</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
<i>H. Kortel</i>	<i>I. H. Ülkmen</i>	<i>M. Birsal</i>
Manisa	Mardin	Tokad
<i>F. Kurdoğlu</i>	<i>R. Erten</i>	<i>R. A. Sevengil</i>
Yozgad		Yozgad
<i>S. İçöz</i>		<i>A. Sungur</i>
Zonguldak		Zonguldak
<i>E. Erişirgil</i>		<i>H. A. Kuyucak</i>

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Esas No. 3/54
Karar No. 21
Maliye Encümeni

5 . IV . 1944

Yüksek Reisliğe

1683 sayılı Askerî ve mülki Tekaüt kanununun 46 nci maddesinin tefsiri hakkındaki 9 Mayıs 1942 tarihli Başvekâlet tezkeresiyle Millî Müdafaa ve Bütçe Encümenleri mazbataları, Encümenimizde tetkik ve müzakere edildi.

Zikri geçen kanunun 46 nci maddesinde (Haraket sahasında hizmet esnasında hava tesirleri ve sefer arızalarından dolayı ve hazar vaktinde askerî vazife ifası sırasında hastalanıp bunun neticesi olarak vefat eden zâbitlerle askerî memurların yetimlerine birinci derece malûliyet maaşının yüzde 65 i tahsis olunur) denilmesine ve hastalanma keyfiyetinin yalnız askerî vazife ifası sırasında vukubulması zikredilerek başka bir kayda tabi tutulmuş bulunmasına göre, hastalanmanın vazife ifasından doğan bir sebepten ileri gelip gelmediğini kanunun birinci şekline nazaran aramağa imkân yoktur. Binaenaleyh hastalığın vazifeden mütevellit bir sebeple takyit edilebilmesi, tefsir yoluyla kabil olmaz. Millî Müdafaa Encümenince de mütalâa edildiği üzere yeni bir hüküm tedvinine ihtiyaç vardır. Bu esas dahilinde mezkûr Encümenince hazırlanan metin Encümenimizce de muvafık görülmüş, yalnız bazı ibare değişiklikleri yapı-

larak yeni bir metin vücade getirilmiştir.

Bütçe Encümeni mazbatasında Millî Müdafaa Encümeni metnine bir fıkra eklenerek (Bünyevi mahiyette hastalığı olup da bu hastalığın askerî bir vazife ifası sırasında ve bu vazifenin tesirinden doğan bir sebeple tezahur etmesi veya şiddetlendirilmesi neticesinde hastalanarak tekrar vazifeye başlayamadan ve ordu ile irtibatı kesilmeden ölenler) de vazife esnasında ve vazifeden mütevellit bir sebeple ölenlerle aynı muameleye tabi tutmak istenilmiştir. Esasen metin bu fıkra ile temin edilmek istenilen hüküm ve tesiri ihtiva etmekte olduğundan bu fıkra zait görülerek tayyî muvafık görülmüştür.

Umumî Heyete tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Maliye En. Reisi	M. M.	Kâtip
İstanbul	Aydın	Ankara
A. Bayındır	A. Menderes	M. Aksoley
Afyan K.	Antalya	Antalya
İ. H. Baltacıoğlu	H. T. Dağhoğlu	Dr. G. Kahraman
Kastamonu	Malatya	Tekirdağ
H. Çelen	M. N. Zabcı	E. Ataç
Tokad		
C. Kovalı		

MİLLÎ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesi aşağıda yazılı olduğu vechile değiştirilmiştir :

Madde 46. — Hazar ve seferde yapılan talim, manevra ve askerî hareketler esnasında hava tesirlerinden ve hareket ârizalarından veyahut askerî bir vazifenin ifası sırasında vazifeye bağlı bir sebeple hastalanarak iyileşip vazifeye başlayamadan ve ordu ile irtibatı da kesilmeden ölen subay ve askerî memurlarla gedikli erbaşların yetimlerine birinci derece mâlûliyet maaşının % 65 i tahsis olunur.

Henüz tasfiye edilmemiş ve hâlen vazifede kullanılmakta olan deniz gedikli subayları hava gedikli subaylarının yetimleri hakkında da aynı hüküm tatbik olunur.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Subaylar ve askerî memurlarla, gedikli erbaşlar ve hâlen vazifede kullanılmakta olan deniz ve hava gedikli subaylarından aşağıda A ve B fıkralarında yazılı şekillerden birisi ile ölenlerin yetimlerine birinci derece mâlûliyet maaşının yüzde 65 i tahsis olunur.

A) Hazarda ve seferde yapılan talim, manevra ve diğer askerî hareketler esnasında hava tesirlerinden ve hareket ârizalarından veya askerî bir vazifenin ifası sırasında bu vazifenin tesirinden doğan bir sebeple hastalanarak tekrar vazifeye başlayamadan ve ordu ile irtibatı kesilmeden ölenler;

B) Bünyevi mahiyette bir hastalığı olup da bu hastalığın, askerî bir vazife ifası sırasında ve bu vazifenin tesirinden doğan bir sebeple tezahur etmesi veya şiddetlenmesi neticesinde hastalanarak tekrar vazifeye başlayamadan ve ordu ile irtibatı kesilmeden ölenler.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt kanununun 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Hazar ve seferde yapılan talim, manevra ve askerî hareketler esnasında hava tesirlerinden ve hareket ârizalarından veyahut askerî bir vazife yapıldığı sırada bu vazifenin ifasından doğan bir sebepten dolayı hastalanarak iyileşip vazifeye başlayamadan ve ordu ile irtibatı da kesilmeden ölen subay ve askerî memurlarla gedikli erbaşların yetimlerine birinci derecede mâlûliyet maaşının yüzde 65 i tahsis olunur .

Henüz tasfiye edilmemiş olan ve henüz vazifede kullanılan deniz gedikli subaylarıyla hava gedikli subaylarının yetimleri hakkında da aynı hüküm tatbik olunur.

MADDE 2. — Millî Müdafaa Encümeninin 2 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millî Müdafaa Encümeninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.